

סימן תרלה

דין סוכת גנב"ך ורקב"ש. ובו סעיף אחד:

א סוכה אע"פ שלא נעשית לשם מצוה כשרה (א) והוא שתהיה עשויה (ב)

מור הרים

החידוש בסוכות גנב"ך ורקב"ש,
דלא מהני להוסיף להן סכך
להכשירן

(א) שנינו בדף ח' ע"ב דסוכת גנב"ך
כשרה ובלבד שתהיה
מסוככת כהלכתה, ופירש"י שמסוככת
יפה כדי שיהיה מוכחא מילתא דכוונת
הסיכוך היתה לצל ולא לצניעות בעלמא.
ויש להבין במאי קמיירי, דאי בחמתה
מרובה בלא"ה פסולה אפי' כשכוונתו
היתה לצל, ואי כשצלתה מרובה לשם
מה צריך שתהיה מסוככת יפה.

ונתן לפרש דמיירי שבסך הכללי צלתה
מרובה, אלא שאם יש בסך הרבה
חורים בהם חמתה מרובה או באופן
שהסכך אינו מונח בצורה מסודרת, אע"ג
שבסוכה רגילה היא כשרה ואין בזה
חסרון, מ"מ בהנהו סוכות איכא חסרון
דיתכן שסיכוך כזה מעיד שהנחתו היתה
לשם צניעות בלבד ולא לצל.

ובעי"ז פירש בערול"נ (ד"ה 'אמר רב חסדא'),
דבלבד שתהיה מסוככת כהלכתה
היינו שתהיה צלתה מרובה. דאמנם בכל
סוכה אפי' כשאינה מסוככת באופן

שצלתה מרובה ניתן להוסיף לה סכך
ולהכשירה, אך בסוכת גנב"ך ורקב"ש
אינו כן, דאם היתה מסוככת באופן של
חמתה מרובה לא מהני להוסיף לה סכך
שיהיה עתה צלתה מרובה, דהואיל
ובתחילה היתה חמתה מרובה ^{הוא הדין} כנראה
שהניחו את הסכך לשם צניעות, וא"כ
הוי סכך פסול ולא מהני להוסיף לו
עתה סכך כשר דקמצטרף סכך פסול
בהדי סכך כשר.

ועוד היה ניתן לפרש, דבעינן שיהיה
רובא דמינכר של צלתה ולא סגי
ברוב כל דהו, כדי שיהיה מוכחא מילתא
שהסכך ניתן לשם צל. ומיהו לא מצינו
בפוסקים דין זה, דבסוכת גנב"ך ורקב"ש
לא סגי ברוב של חמישים ואחד אחוז.

בענין השימוש בפרגולת 'הצללה' כסוכה

(ב) א. מצוי היום שעושים בגגות
ובמרפסות פרגולת
'הצללה', והיא בנויה באופן כזה,
שמחברים לקירות שבצידי השטח שני
קרשים עבים ויש בהם הרבה חריצים
כעין סולם, ולתוכם מכניסים נסרים דקים

האם ניתן
להשתמש
בנסרים
הדקים כסכך

מור הרים

בימות הגשמים לא מקרי דירה, וכ"כ הבה"ל בריש הסימן (ד"ה 'כגון').

אכ"ן הב"ח (סק"א ד"ה 'זמ"ש ובלבד') כתב טעם אחר בשיטת רש"י דסוכת גויים לא הוי דירה, דהוא משום שאינה מסוככת בנסרים כדרך דירה אלא בסכך. ולדבריו אין לנו ראייה לסברת הערול"נ דסוכה העשויה לדיורין בימות החמה בלבד לא חשיבא דירה, וא"כ אפשר דאסור לישב בסוכה המסוככת בנסרים אף אם עשויה לישב בה רק בימות החמה.

ולפיכך בפרגולת הצללה שבה אנו דנים, לדעת הערול"נ וכפי מה שלמד ברש"י, ויתכן שגם המג"א סק"א למד כן דהוא פליג על הב"ח, ודאי דליכא למיחש דחשיבא בית דירה של כל השנה, שהרי אינה עשויה לשבת תחתיה בימות הגשמים מפני שיורד גשם דרכה. ברם אליבא דהב"ח דאין ראייה להתיר בדירה העשויה רק לימות החמה, יתכן דהפרגולה פסולה מדין דירתו של כל השנה.

ומיהו נראה דזה אינו, שהרי גם בימות החמה אין משתמשים תחת הפרגולה כדרך תשמישי דירה דאין גרים שם וגם אין ישנים בתוכה אלא בבית, והיא אינה משמשת אלא להתאוורר בישיבה תחתיה במשך חלק מהיום ותשמיש זה לכו"ע לא מקרי דירה.

ברצף זה אחר זה והם מונחים בהטיה בתוך החריצים, וכך הם נותנים הצללה לשטח שמתחתיהם אך מאידך אינם מונעים כניסת אויר או גשמים, ויש לדון האם ניתן להשתמש בנסרים הללו כסכך.

והשאלה מתחלקת לשלשה נידונים:
א. האם הנסרים הדקים כשרים לסיכוך, או דלמא דפסולים מדין בית דירה של כל השנה וצריך ליתן סכך אחר על גביהם. ב. אי נימא דהם כשרים לסכך, האם מותר לקבוע אותם במסמרים לקרשים שבצידי הפרגולה (באופן שליכא חשש מעמיד כי הם עומדים שם גם ללא המסמרים). ג. יתכן דהחריצים שבקרשים שהנסרים הדקים מונחים בתוכם חשיבי בית קיבול, וממילא הוי מעמיד את הסכך דהיינו את הנסרים הדקים בדבר המקבל טומאה.

ב. ותחילה נדון האם הנסרים הדקים כשרים לשמש כסכך, או דהם פסולים מדין בית דירה של כל השנה. והנה שנינו בדף ח' ע"ב דסוכת גויים כשרה, ופירש"י (ד"ה 'סוכת') דהסוכה עשויה לדור בה בימות החמה. ולכ' קשה דא"כ הו"ל דירה של כל השנה, אלא שבערול"נ (ד"ה 'שם ד"ה סוכת נכרים') למד מדברי רש"י דכל דירה שאינה עשויה לדור בה הן בימות החמה והן

האם בסכך
כזה איכא
פסול של בית
דירה

מור הרים

פרגולה
שמניחים
עליה כיסוי
במשך השנה,
ודין סכך
העשוי לצל
וגם לדירה

ג. והנה בשו"ת 'חלקת יואב' (תניינא סי' ג') דן במי שמסכך לצל וגם לדירה, דהיינו שחושב שבסוכות ישמש הסכך לצל ואח"כ ישאר במשך השנה לתשמיש דירה. והוא מביא דהגר"ז ריש סי' תרכ"ו פסל בזה (התם הוא מיירי בעשה לשם צל ולשם צניעות), מפני שסוכה אינה יכולה להיות גם בתשמיש של בית אלא רק לשם צל. ואין לומר דהואיל ובסוכות כוונתו רק לשם צל ולא לדירה דמהני (כי מחשבת דירה היא רק לאחר סוכות), משום שמצינו בירושלמי דמי שנטע אילן שיהיה בשנה הראשונה לסייג ואח"כ לפירות, דכבר מתחילה אית ליה דין ערלה, וחזינן דמחשבתו לפירות מחשיבתו כבר עתה כאילן לפירות. וה"נ מה שחושב על הסכך שישמש לאחר סוכות לדירה, עושה שכבר עתה חשיב דירה ולפיכך הסכך פסול, עכ"ד ה'חלקת יואב'.

ובשו"ת אבנ"ז (או"ח סי' תע"ד) הסכים עמו, אלא שכתב דאם מוסיפים כיסוי נוסף מלבד הסכך כדי שיגן היטב מהגשמים, י"ל דהסכך עצמו לא חשיב דירה אלא רק הכיסוי. ואמנם אם הכיסוי מחובר בצירים לסכך נראה דהסכך חשיב כחלק ממנו וא"כ אית ליה שם דירה, אך אם הוא אינו מחובר אליו אלא שמניחים את הכיסוי על הסכך, אין הכרח למימר שהסכך עצמו הוא

חלק מהדירה, אלא הוא עשוי לצל ורק על הכיסוי שמעליו איכא שם דירה.

ולדבריהם ליכא למיחש, שאם מניחים כיסוי פלסטיק אטום על הפרגולה כדי שיגן עליה בימות הגשמים, דזה יעשה שהפרגולה עצמה תיחשב כבית דירה. מפני שהפרגולה אינה עשויה להגן בימות הגשמים אלא רק הכיסוי שמעליה, והוא הרי דבר נפרד ואינו חלק ממנה.

והנה החזו"א (סי' ק"ג סק"ז) כתב, דמי שחושב לשם סוכה וגם לכל השנה דמהני. אך נראה דאין זה סותר לדברי ה'חלקת יואב' והאבנ"ז שפסלו בזה, כי אינהו מיירי באופן שחושב לסוכה וגם לדירה, ואילו החזו"א מיירי בדין סוכה לשם חג, דאם חושב לשם חג וגם לכל השנה לצל (ולא לדירה) דמהני לענין שאי"צ לחדש בה דבר, אך הוא לא מיירי כשחושב לצל וגם לדירה (שור"ר מי' שכתב דאיכא מח' ביניהם, דלהחזו"א כשרה כשנעשתה לדירה ולצל, אך אינו נראה כן כי החזו"א כאמור לא מיירי בהכי, אלא במסכך לשם צל בלבד אלא שחשב לשם חג וגם לכל השנה).

ועלה בידן, דפרגולה המשמשת לצל במשך השנה אין לה שם דירה כי יורדים בה גשמים, וגם בימות החמה אין משתמשים תחתיה ממש בתשמישי דירה. ואף אם מניחים עליה יריעה

מור הרים

המונעת את חדירת הגשמים, אין זה נותן לפרגולה עצמה שם של בית דירה. אכן אם מחובר אליה כיסוי שסוגרים אותו בימות הגשמים ומשתמשים באותו מקום כחדר והוא מחובר כיחידה אחת עם הפרגולה יתכן שהיא נחשבת כבית דירה, אך גם זה דוקא כאשר משתמשים שם תשמישי דירה ממש ולאפוקי אם המקום משמש רק כמרפסת ולא עושים שם תשמישי דירה.

דבר החדש

דין לחדש דבר בפרגולה בכל שנה

ד. אלא שבכל שנה יש לחדש דבר בפרגולה, וכדין המבואר בסי' תרל"ו בסוכה שנעשתה לצל קודם ל' יום לחג דצריך לחדש בה דבר לשם סוכה (ועי' מש"כ בסי' תרל"ו סק"ג מח' הגר"ז והערה"ש בגדר הדין לחדש בה דבר). אמנם בשנה הראשונה של הרכבת הפרגולה אין צריך לחדש בה דבר דעצם עשייתה לשם סוכה מהני, ואף אם חשב עליה לצל וגם לסוכה מהני וכפי שהתבאר לעיל משמיה דהחזו"א. אלא שלשנה הבאה זה לא מהני וכדפסק המ"ב סי' תרל"ו סק"ז ויצטרך לחדש בה דבר, וכגון להגביה נסר אחד על פני כולה.

ואם גוי או קטן בנו את הפרגולה, יש לחדש בה דבר גם בשנה הראשונה לעשייתה, דסיכוך שלהם אינו מועיל לענין כוונת מצוה אפי' אם הם סיככו בתוך ל' לחג. וכן איתא בפמ"ג (בסימן דין משב"ז סוף סק"א), דאמנם מהני סיכוך

ע"י קטן או גוי כי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, אך לענין מחשבת מצוה נראה דלא מהני, דכתב וז"ל: "וקטן שעשה סוכה יש לומר דכשרה מעשה יש להם עי' חולין מעשה עם מחשבה, ועיין סימן תרל"ו לענין לחדש בה דבר וצ"ע", וחזינן דלענין לחדש בה דבר הוא נשאר בצ"ע.

דבר החדש

ה. ועתה יש לדון בשאלה השניה, לענין קביעת הנסרים הדקים לקרשים במסמרים. דהנה התוס' בריש מסכתין (דף ב' ע"א ד"ה כ"י) כתבו שאין לקבוע את הסכך במסמרים, דאי לא תימא הכי מאי סימן קללה איכא בירידת הגשמים בחג הרי יכול לקובעו במסמרים שלא ירדו גשמים לתוך הסוכה. ויש לעיין האם הקביעות בסכך היא מפני שמחברו במסמרים, או מחמת שסכך כזה מונע ירידת גשמים והו"ל כעין בית. והנ"מ היא, האם מותר לקבוע את הסכך במסמרים באופן שאינו מונע מהגשמים מלירד לתוכה וכגון שיש מעט ריוח בין הקנים.

ואי נימא דכוונת התוס' דמחמת מניעת הגשמים הוי סוכת קבע, נמצא שהט"ז סק"ב סותר את דבריהם, שהרי כתב דסכך מעובה שמונע גשמים פסול רק מדרבנן. ובע"כ שהוא למד בתוס' דהקביעות במסמרים היא הפוסלת ולא מניעת הגשמים, ולפיכך אם לא קבע

פרגולה

הקבועה

במסמרים,

ודין סכך

הקבוע

במסמרים

ואינו מונע

את הגשמים

מור הרים

במסמרים אלא שהסכך מעובה ולא יורדים גשמים דרכו הוי פסול רק מדרבנן. וכן מבואר בשעה"צ סי' תרל"ג סק"ו, דעצם קביעת הסכך במסמרים הוי קבע וכתב דכן מוכח מהתוס', והנה הוא לא איירי כלל במניעת הגשמים וא"כ מוכח דעצם חיבור הסכך במסמרים הוי קבע.

ו. ומיהו מאי דמשמע בשעה"צ דחיבור הסכך במסמרים הוי קבע, לכ' זה נסתר ממש"כ המ"ב סי' תרכ"ט סקל"ו דסכך תלוש שלבסוף חיברו הכשיר הב"י, והמקור הוא מתרוה"ד (סי' פ"ט) דמיירי בקורות הבתים המחוברים לכותלי הבית במסמרים דהם כשרים לסיכון. הא קמן, דהוא מכשיר סכך המחובר במסמרים, ודלא כדכתב בשעה"צ.

סתירה בין המ"ב בסי' תרכ"ט לבין השעה"צ בסי' תרל"ג לענין חיבור הסכך במסמרים

דהקביעות היא מחמת שהסכך מונע את ירידת הגשמים, אך חיבור במסמרים שאינו מונע את כניסת הגשמים לא חשיב קבע. ולדבריו יש ליישב את הסתירה בין המ"ב לבין השעה"צ, דמש"כ בשעה"צ דבקביעת מסמרים חשיב קבע, היינו באופן שמונע בזה גם את ירידת הגשמים לסוכה (ואמנם השעה"צ לא ציין זאת, אלא שעיקר הדבר אתא לאשמועינן דכשקובע במסמרים הוי קבע). ואילו המ"ב שמתיר בסכך תלוש שלבסוף חיברו במסמרים, היינו משום שהחיבור גרידא לא מחשיב את הסכך לקבע כאשר יורדים גשמים דרכו.

ז. לפי"ז בפרגולת הצללה, אמנם הנסרים מחוברים במסמרים אך הם אינם מונעים את הגשמים, וא"כ ליכא חשש כלל.

ז. ועתה נדון בשאלה השלישית שהצגנו בראשית הדברים, האם החריצים שבצידי הקרשים חשיבי בית קיבול לענין קבלת טומאה, וממילא כשהנסרים הדקים מונחים בתוכם הוי מעמיד בדבר המק"ט. והנה הפמ"ג בסי' תרכ"ט משב"ז סק"ט (והביאו בשעה"צ שם סקמ"ד), מסתפק בסולם שהשליבות שלו נכנסות בתוך חריצים שבירכי הסולם באופן שלחריצים יש מחיצות רק מארבע רוחות (וסתם כלי של בית קיבול יש לו מחיצה בחמש רוחות), האם החריצים חשיבי בית

ובשו"ת שבה"ל (ח"י סי' צ"ג) חילק בין אם ע"י חיבור המסמרים נראה כבית דפסול ובזה איירי בשעה"צ, לבין אם אינו נראה כבית דכשר ובזה מיירי המ"ב בסי' תרכ"ט. ולפי"ז ליכא חשש בחיבור הנסרים הדקים של הפרגולה במסמרים, שהרי הגשם חודר דרכם ובודאי אין לזה צורה של בית.

שו"ר בשו"ת 'האלף לך שלמה' (או"ח סי' שס"ו) שפירש בדברי התוס' שאסרו לקבוע את הסכך במסמרים,

האם החריצים שבצידי הקרשים חשיבי בית קיבול לענין קבלת טומאה

מור הרים

קיבול וממילא הסולם מקבל טומאה וא"א לסכך בו, והוא נשאר בצ"ע.

ומעתה יש לומר, דהכא נמי בחריצים של הקרשים שבצידי הפרגולה שהם כעין החריצים שהסתפק בהם הפמ"ג, דלכ' איכא למיחש דחשיבי ב"ק ונמצא שהנסרים הדקים המוכנסים בתוכם עומדים ע"י דבר המק"ט.

אלא שמצינו בשו"ת אבנ"ז (סי' תע"ג סק"ג), דכלי שעשאו ע"מ להשתמש בו במחובר אינו מק"ט (וכ"כ בשו"ת נוב"י י"ד קמא סוף סי' צ"ו). ומקור הדין נלמד מהרמב"ם ריש פ"ט דכלים דכתב, וז"ל: "כל כלי מתכות שיש להן שם בפני עצמן מקבלין טומאה חוץ מן הדלת והנגר והמנעול והפותת שתחת הציר והציר והקורה והצינור, מפני שאלו עשויין לקרקע או לשמש את העץ אינן מקבלין טומאה ואפילו קודם שיקבעו". **ולפי"ז** ניחא דליכא למיחש לדין מעמיד במק"ט בחריצים של הפרגולה, שהרי הקרשים הקבועים בשני צידיה שבהם נמצאים החריצים נעשו ע"מ להשתמש בהם כשהם מחוברים לבנין, ולפיכך לא איכפת לן שהם היו כלים עוד לפני שנקבעו בבנין.

ועוד נראה להתיר עפ"י מש"כ החזו"א (כלים סי' כ"ז סק"ו), דהנה מבואר בדף ט"ו ע"ב דארוכה וב' כרעיים של מיטה הם מק"ט כי עשויים לשמש כמיטה אך

כרעיים לבד אינם מק"ט. ולכ' מאחר שיש בכרעיים נקבים העשויים לקבל את ארוכות המיטה מדוע הם אינם מק"ט, ומאי שנא מסולם דמק"ט מחמת שיש בו נקבים העשויים לקבל את השליכות.

וביאר החזו"א, דהמיטה אינה מיטלטלת ע"י הכרעיים, וכל שאינו מיטלטל על ידו לא חשיב ב"ק. ולפי"ז גם הקרשים של הפרגולה בהם נמצאים החריצים, אינם עשויים לכך שהפרגולה תהיה מיטלטלת על ידיהם, ולפיכך אין להם דין של ב"ק לענין קבלת טומאה.

ה. אבן יש סוג של פרגולה, שמכנים מסגרות עץ (מרובעות או מלבניות) והנסרים הדקים כבר מודבקים בדבק למסגרות והן נראות כעין סולמות, ובעת ההרכבה מניחים את המסגרות המוכנות על הקורות של הפרגולה ובכך נוצרת ההצללה. ובזה יש לדון עפ"י מש"כ בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' ר"ג), דאפשר שמסגרות מוכנות אלו עם הנסרים המודבקים בתוכן חשיבי כנסרים שרחבים ד' טפחים דאית בהו גזירת תקרה. ואע"ג שהרשב"א לא הכריע לאיסור, מ"מ בשו"ת אבנ"ז (סי' תע"ה אות ה') כתב שלכתחילה אין לסכך בהן אלא במקום שנהגו.

אלא שכתב המג"א סי' תרכ"ו סק"ו, דזה דוקא במסגרות עץ המגיעות כבר מוכנות ומודבקות עם הנסרים

סוג נוסף של פרגולה שאין להשתמש בו כסכך

מור הרים

הדקים בתוכן, מפני שהן נראות כסולמות עוד בהיותן בתלוש לפני החיבור לכתלים. אולם באופן הראשון של פרגולת ההצללה שאיירינן ביה לעיל, דמחברים לכותל את קורות הפרגולה שיש להם חריצים ורק אח"כ מכניסים אליהם את הנסרים הדקים אחד אחד, בזה ליכא גזירת נסרים מפני שהם לא היו במסגרות מוכנות בהיותן בתלוש, ובזה אמורים דברינו דלעיל דמותר להשתמש בנסרים הדקים כסכך ואי"צ להניח סכך נוסף על גביהם.

הדינים העולים בענין כשרות פרגולת הצללה כסכך

א. פרגולה הבנויה באופן שמחברים שני קרשים בצדדים ואח"כ מכניסים נסרים דקים לתוך חריצים שבקרשים, ניתן להשתמש בנסרים הללו כסכך (אף אם הם צבועים) אם צילתם מרובה מחמתם, ואין צריך להניח עליהם סכך נוסף (אותיות א'-ג').

ב. אכן זה דוקא בפרגולה שאינה מונעת את כניסת הגשמים אלא הם חודרים בין הנסרים, ואפי' אם מונח עליה כיסוי בימות הגשמים הוא נחשב דבר חיצוני לה ואינו כחלק ממנה (אות ג').

ג. בכל שנה יש לחדש בה דבר ע"י הרמת נסר אחד ממקומו והחזרתו למקומו (אם הנסר על פני כל הסוכה, או להרים נסרים בשטח של טפח על טפח כמבואר בסי' תרל"ו ס"א) (אות ד').

ד. נראה דכשרות הנסרים כסכך היא אף אם הם קבועים במסמרים, דאכתי לא חשיב סכך קבע שהרי יורדים גשמים דרכו. ומ"מ עדיף טפי אם הם יהיו רק מונחים בתוך החריצים וללא חיבור מסמרים, וכן שלא יהיו תחובים בהידוק דבאופן זה לא חשיב קבע (אותיות ה'-ו').

ה. פרגולה הבנויה ממסגרות עץ שעוד לפני חיבורן לכותל הן מוכנות והנסרים הדקים כבר מחוברים אליהן, אין להשתמש בנסרים כסכך אלא יש להניח עליהם סכך כשר שצלתו מרובה (אות ח').

